

موضوع‌شناسی «معاملات طلا» در سکوه‌های اینترنتی

مهدی خوش اخلاق^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۳/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۰۸

چکیده

در سال‌های اخیر افزایش جهانی و داخلی قیمت طلا باعث جذابیت آن برای سرمایه‌گذاری شده است. امروزه علاوه بر معاملات طلا به شکل سنتی، خرید و فروش طلا در سکوه‌های اینترنتی به شکل قابل توجهی گسترش یافته است. برخی از این معاملات به صورت معاملات اسپات و معاملات اهرمی انجام می‌گیرد. این پژوهش به بررسی موضوع شناسانه فقهی معاملات طلا در سکوه‌های اینترنتی پرداخته تا ابعاد فقهی این معاملات را تبیین نموده، استفتائات دقیقی از مراجع معظم تقلید صورت بگیرد. در تکمیل بررسی موضوع شناسانه معاملات طلا با تطبیق این نوع معاملات بر مبانی فقهی؛ مواردی مانند قبض و اقباض در معامله، قصد جدی برای معامله، جهت معامله، بیع دین به دین، ربا، قمار و رهان، اکل مال به باطل و اختلال در نظام اقتصادی مورد پژوهش قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اختلال در نظام اقتصادی، مهم‌ترین مانع فقهی مشروعیت معاملات طلا در سکوه‌های اینترنتی است.

کلید واژه‌ها: معاملات طلا، معاملات اسپات، معاملات اهرمی، معاملات اینترنتی.

۱. دانش‌آموخته حوزه علمیه قم و دکتری علوم اقتصادی mahdikhoshakhlagh2@gmail.com.

مقدمه

طلا همواره به عنوان فلزی گرانبها مدنظر و مورد توجه بشر بوده و به عنوان پول و کالایی با ارزش ذاتی، مورد قبول همگان قرار گرفته است؛ همچنین معاملات طلا جزو پرکاربردترین معاملات در بازار ایران به حساب می آید. در سال های اخیر خرید و فروش «طلا» در ایران و در قالبی جدید (سکوهای اینترنتی) شیوع یافته است. این خرید و فروش غالباً در سکوهای اینترنتی داخلی، فارکس، بازار فلزات ارزشمند و به کمک ثبت نام در کارگزار انجام می شود.

شیوع معاملات طلا در سکوهای اینترنتی همراه با پیچیدگی های خاص این گونه معاملات، لزوم بررسی موضوع شناسانه این موضوعات را آشکار می سازد. بدیهی است که بررسی موضوع شناسانه دقیق و عمیق این پدیده های نوظهور می تواند به دستگاه قضاوت در صدور فتوای صحیح و دقیق درباره این مسئله یاری رساند.

این پژوهش بر آن است که صورت های رایج معاملات طلا در سکوهای اینترنتی را (به همراه جزئیات آن) جمع آوری و تحلیل نماید.

در خصوص مباحث فقهی معاملات کتاب های متعددی تدوین شده، بررسی فقهی معاملات جدید نیز در پژوهش های متعددی انجام گرفته است؛ اما «بررسی فقهی معاملات طلا در سکوهای اینترنتی» تا به حال موضوع پژوهشی قرار نگرفته است و نوآوری موجود در این پژوهش نیز در بدیع بودن بررسی فقهی این نوع از معاملات قرار دارد.

روش پژوهش، مراجعه به سکوهای اینترنتی است که به انجام معامله طلا اقدام می کنند. ابتدا روش این نوع از معاملات را استخراج نموده و بر قواعد فقهی تطبیق خواهیم داد. بنابراین جمع آوری اطلاعات سکوهای اینترنتی از طریق مشاهدات صورت می گیرد. تطبیق با قواعد فقهی نیز از طریق رجوع به منابع کتابخانه ای فقهی انجام خواهد گرفت.

در پایان این پژوهش استفتایی تدوین شده است که پاسخ آن می تواند راهگشای مقلدین و پژوهشگران در حکم فقهی این موضوع قرار گیرد.

آشنایی با انواع معاملات طلا

معاملات طلا صورت های مختلفی دارد و در این نوشتار این معاملات را در سه گروه کلی بررسی می کنیم: «معامله طلا به صورت سنتی، معامله در بازار بورس و معامله در سکوهای اینترنتی».

معاملات طلا به دو هدف انجام می گیرد؛ گاهی هدف خریدار، دریافت طلا و استفاده

از آن به عنوان زینت یا برای مقاصد پزشکی و صنایع است و گاهی هدف از معامله طلا، سرمایه‌گذاری و کسب سود حاصل از تفاوت قیمت خرید و فروش است. بیشتر افرادی که تقاضای واقعی برای خرید طلا دارند، در بازار فیزیکی خرید می‌کنند و به‌طور معمول معامله‌گران در بازار بورس و سکوهای اینترنتی بیشتر به دنبال کسب سودند و تمایل چندانی به دریافت طلا به صورت فیزیکی ندارند.

الف. معاملات سنتی

طلا در بازار ایران به چهار شکل موجود است:

- جواهرات زینتی؛

- شمش طلا؛

- مسکوکات؛

- طلای خام یا ذوب شده.

شمش طلا در بازار آزاد و هم در بازار بورس فلزات گرانبها داد و ستد می‌شود، همچنین جواهرات به صورت تازه ساخت (دست اول) و به صورت دست دوم و شکسته معامله می‌شود؛ چنانچه مسکوکات نیز به دو صورت مضروب شده بانکی و غیربانکی موجود است و طلای خام و معدنی که پس از ذوب کردن در کوره‌های مخصوص ذوب سنگ جداسازی می‌شود. خرید و فروش طلا در روش سنتی به صورت‌های زیر است:

صورت اول: خرید یا فروش طلا به صورت نقدی؛

صورت دوم: خرید یا فروش طلا به صورت نسیه؛

صورت سوم: معاوضه طلا با طلا به صورت نقدی یا مدت دار.

صحت هر یک از معاملات مورد اشاره مبتنی بر رعایت شرایط ذکر شده در عقد بیع (نقد، نسیه، سلف و نقدین) است.

ب. معامله در بورس اوراق بهادار ایران

بورس اوراق بهادار، بازار متشکل و رسمی است که در آن خرید و فروش سهام شرکت‌ها، اوراق مالی دولتی یا خصوصی، کالاها و غیره تحت ضوابط معین انجام می‌شود (گلریز، ۱۳۷۴ش، ص ۲۷). بازار سرمایه بستر مناسبی برای خرید و فروش طلا فراهم کرده است. در ادامه مطالب انواع روش‌های معامله طلا در بورس را معرفی می‌کنیم.

۱. گواهی سپرده کالایی سکه یا شمش طلا

شورای عالی بورس و اوراق بهادار براساس بند (۲۴) ماده (۱) و بند (۴) ماده (۴) قانون بازار اوراق بهادار مصوب آذرماه ۱۳۸۴ش، «گواهی سپرده کالایی» را به عنوان ابزار مالی قانون بازار اوراق بهادار شناسایی و تصویب نمود. بنابراین «مصوبه گواهی سپرده کالایی» اوراق بهاداری است که مؤید مالکیت دارنده آن بر مقدار معینی از کالا است و پشتوانه آن قبض انبار استاندارد است که توسط انبارهای مورد تأیید بورس صادر می‌گردد.

کالا در انبار مورد تأیید بورس کالا نگهداری شده، بر اساس آن گواهی سپرده صادر می‌شود. سپس گواهی صادر شده، تحت عنوان یک نماد معاملاتی در بازارهای مالی به صورت آنلاین معامله می‌شود. اوراق گواهی طلا نیز در ذیل سپرده کالایی قرار می‌گیرد و به همان شیوه سپرده کالایی معامله می‌شود.

۲. صندوق سرمایه‌گذاری مبتنی بر طلا

یکی دیگر از روش‌های خرید طلا در بورس، سرمایه‌گذاری در صندوق‌های کالای مبتنی بر طلا است؛ صندوق‌های قابل معامله (ETF) طلا صندوق‌هایی‌اند که ارزش خالص دارایی پایه آنها، بر پایه طلا می‌باشد (عطارد و میرزاپور، ۱۳۹۹ش، ص ۴۲۸).

گواهی صندوق‌های مبتنی بر طلا، همانند سهام معامله می‌شوند و به سرمایه‌گذاران خرد که می‌خواهند در طلا نیز سفته‌بازی کنند، امکان سرمایه‌گذاری آسان می‌دهد. ایجاد صندوق‌های قابل معامله مبتنی بر طلا، نقدشوندگی طلا را افزایش داده و حجم طلای معامله شده را در سراسر جهان افزایش می‌دهد. بورس اوراق بهادار آمریکا بورس اصلی معاملات صندوق‌های قابل معامله مبتنی بر طلا است (Radev, and Mila Mitreva, 2023, p13).

سرمایه‌گذاری این صندوق‌ها در گواهی سپرده کالایی سکه طلا و شمش طلا، اوراق مشتقه مبتنی بر طلا و اوراق با درآمد ثابت است؛ همچنین این صندوق‌ها امکان ورود به بازار مشتقه، برای پوشش ریسک سکه‌ها و شمش‌های طلای خریداری شده را دارند. به عبارت دیگر صندوق‌های مبتنی بر طلا همان دارایی‌های شامل قراردادهای آتی طلا یا طلای فیزیکی است.

۳. قرارداد اختیار معامله طلا

روش دیگر کسب بازدهی از تغییرات ارزش طلا، خرید قراردادهای «اختیار معامله طلا» یعنی سکه، شمش و صندوق‌های مبتنی بر طلا است.

«اختیار معامله» قراردادی است که طبق آن خریدار اختیار با پرداخت وجهی به فروشنده

اختیار، حق خریدن یا فروختن دارایی مشخصی را با قیمت معین درآینده به دست می‌آورد، بدون اینکه به چنین خرید یا فروشی متعهد شده باشد (معصومی‌نیا و سیدی‌نیا، ۱۳۹۰ش، ص ۱۵۱)؛ قرارداد اختیار معامله کالایکی از انواع اوراق مشتقه است.

۴. قرارداد آتی طلا

شیوه دیگر خرید طلا در بورس، خرید قرارداد آتی صندوق یا شمش طلاست. قراردادهای آتی یکی دیگر از اوراق مشتقه پرکاربرد در بازار سرمایه محسوب می‌شوند. در قراردادهای آتی، دو طرف قرارداد متعهد می‌شوند که دارایی پایه را در تاریخ سررسید با یکدیگر معامله کنند.

ج. معاملات طلا در سکوه‌های اینترنتی

معامله طلا علاوه بر معاملات سنتی و فیزیکی طلا و نیز معامله در سازمان بورس به روش‌های دیگری نیز انجام می‌گیرد؛ قسمت عمده‌ای از این معاملات که در این نوشتار تحت عنوان «معاملات جدید طلا» آمده است، در فضای مجازی و در اپلیکیشن‌ها و سایت‌های اینترنتی معامله می‌شود. نکته آنکه شرکت‌هایی که برای معاملات طلا راه‌اندازی می‌شوند در دو حالت کلی فعالیت می‌کنند: گروهی تحت عنوان کارگزار فعالیت می‌کنند و گروه دیگر با عنوانی مقابل کارگزار، یعنی خریدار و فروشنده و در مقام طرف دیگر عالم اقدام به معامله می‌کنند.

۱. معاملات اسپات spot

معاملات اسپات به تبادل فوری دارایی‌ها و اوراق بهادار بین طرفین برای تسویه در تاریخ لحظه‌ای اشاره دارد.^۱ در معاملات اسپات طلا، خریدار با مراجعه به سایت مورد نظر اقدام به خرید طلا می‌کند. در هنگام فروش نیز شرکت با کسر کارمزد (یا بدون کارمزد) طلای مشتری را خریداری می‌کند. در برخی از این شرکت‌ها امکان تحویل طلا در مراکز خاص به صورت طلای آب شده یا سکه وجود دارد. هر چند اکثر خریداران تمایلی به دریافت طلای خریداری شده نداشته و به قیمت روز طلای خریداری شده را فروخته و تسویه حساب می‌کنند. برخی از شرکت‌ها به منظور رد هرگونه ریسک کلاهبرداری اقدام به دریافت مجوزهای لازم از وزارت صمت نموده‌اند و فعالیتشان قانونی است.

برخی از این شرکت‌ها در تعامل با بانک کارگشایی، فرآیند خرید و نگهداری طلا را برای کاربران امن‌تر کرده‌اند. در این همکاری، طلای خریداری شده توسط کاربران ابتدا در خزانه

1. <https://www.investopedia.com/terms/s/spottrade.asp>.

شرکت قرار می‌گیرد و پس از بررسی صحت و اصالت، به بانک کارگشایی منتقل می‌شود؛ بانک کارگشایی پس از بررسی و وزن‌کشی طلا، سندی صادر می‌کند که نشان می‌دهد طلا در بانک نگهداری می‌شود و صحت وزن آن مورد تأیید است. این سند یکی از ضمانت‌های اصلی است که نگرانی‌های مربوط به تخلفات احتمالی را از بین می‌برد. در این نوع از خرید و فروش کاربر اقدام به خرید یا فروش کالا از شرکت می‌کند. سود شرکت نیز از تفاوت قیمت خرید و فروش طلا ایجاد می‌شود.

۲. معاملات اهرمی

معاملات اهرمی یا موقعیت‌های خرید و فروش اهرمی در بازارهای جهانی زیرمجموعه بازار مشتقات (derivatives) است و در آن کاربر با امکان سپردن وجه تضمین می‌تواند امکان خرید یا فروش یک دارایی را با اهرم دریافت کند، به صورتی که میزان دارایی دریافت شده از میزان وجه تضمین بیشتر باشد. معاملات اهرمی معمولاً توسط معامله‌گران برای پرکردن شکاف‌های نقدینگی یا با هدف دستیابی به ریسک بیشتر در دارایی‌های منتخب به کار گرفته می‌شود (Jensen, von Wachter, Ross, 2021, p2) در بازارهای مالی، اهرم به معامله‌گران اجازه می‌دهد تا با مقدار کمی سرمایه اولیه، موقعیت‌های بزرگتری را کنترل کنند (Benjamin Graham, 2003, p92).

معاملات اهرمی در بازارهای مالی ایران به دو شکل رسمی و غیررسمی (غیرمجاز) انجام می‌شود؛ در بخش رسمی، این معاملات تحت نظارت دقیق نهادهای قانونی مانند سازمان بورس و اوراق بهادار و بورس کالای ایران صورت می‌پذیرد و معاملات اهرمی غیررسمی (مانند فارکس، معاملات شنبه‌ای یا پلتفرم‌های اینترنتی غیرمجاز) نسبت به معاملات رسمی اهرم بسیار بالاتری دارند، این معاملات فاقد چارچوب حقوقی مشخص بوده و زیان‌های ناشی از آنها قابل پیگیری قانونی نیست.

بسیاری از بروکرهای بین‌المللی (مانند آلپاری و فیبوگروپ) علی‌رغم ممنوعیت قانونی، به کاربران ایرانی خدمات معاملاتی ارائه می‌دهند. هم‌زمان، برخی کانال‌های تلگرامی و وب‌سایت‌های غیررسمی با تبلیغ سودهای سرشار، اقدام به جذب سرمایه‌گذاران برای معاملات اهرمی ارز و طلا می‌کنند که در بسیاری موارد به کلاهبرداری منجر می‌شود؛ به گونه‌ای که پس از واریز وجه، پلتفرم مربوطه ناپدید می‌شود. با این وجود، به دلیل نیاز بازار به ابزارهای مدیریت ریسک، این نوع معاملات کماکان ادامه دارد.

۳. معاملات استقراضی

معامله استقراضی که به مارجین (و نیز مارجین تریدینگ) مشهور است به معنای قرض گرفتن پول از کارگزار و استفاده از آن پول برای خرید و فروش ارز دیجیتال، سهام یا سایر دارایی‌های قابل معامله است (موحدی و علی‌پور، ۱۴۰۳ش، ص ۲۱۳)، به عبارت دیگر در معاملات مارجین شما مقداری پول قرض یا وام می‌گیرید، با این پول معامله می‌کنید و سپس در یک تاریخ مشخص وام خود را با مقدار بهره تعیین شده بازپرداخت می‌کنید. نرخ بهره معمولاً بستگی به سیاست‌های صرافی دارد و بسته به مقدار پول و شرایط بازار تغییر می‌کند. در بیشتر موارد نرخ بهره مارجین بین ۴ تا ۱۲ درصد است.

مدل معاملاتی مارجین مبتنی بر دریافت قرض است؛ یعنی یک کاربر به طور ساده با گذاشتن یک وثیقه (به طور مثال پول مجازی) می‌تواند تا چند برابر ارزش دارایی خود قرض گرفته و وارد معامله کند. تأمین نقدینگی چنین مدل معاملاتی با ۲ روش «خود بستر» و «سایر کاربران صاحب آن دارایی» صورت می‌گیرد؛ که روش معمول همان روش دوم، یعنی تأمین نقدینگی با مشارکت سایر کاربران صاحب دارایی در بستر است که کاربران می‌توانند دارایی خود را به افراد دیگر قرض داده و بهره ساعتی دریافت نمایند.

مارجین کال (Margin Call) یکی از اصطلاحات رایج در بازارهای مالی است و زمانی اتفاق می‌افتد که موجودی حساب مارجین معامله‌گر از یک مقدار مشخص کمتر شود. در مارجین تریدینگ شما با پولی که از صرافی یا بروکر قرض گرفته‌اید، معامله انجام می‌دهید و سرمایه شما به عنوان وثیقه استفاده می‌شود و از آنجا که سرمایه شما محدود است، میزان ضرری که می‌توانید متحمل شوید نیز محدود خواهد بود و اگر قیمت ارزها یا سهامی که خریده‌اید از یک سطح مشخص کمتر شود، مارجین کال اتفاق می‌افتد. وقتی مارجین کال رخ می‌دهد، باید موجودی حسابتان را افزایش دهید، در غیر این صورت بستر معاملاتی کل وثیقه کاربر را به نفع قرض دهنده ضبط کرده و موقعیت را می‌بندد. «لیکوئید شدن» اصطلاح دیگری است که عمدتاً برای توصیف بسته شدن اجباری موقعیت یک معامله‌گر به دلیل از دست دادن جزئی یا کلی حاشیه سود اولیه او استفاده می‌شود.

سایت رسمی و معتبری وجود ندارد که به خرید و فروش طلا به این شیوه اقدام نماید و عمدتاً این شیوه از خرید و فروش به وسیله نرم افزارهای موجود در شبکه‌های اجتماعی انجام می‌گیرد.

تطبیق با عناوین فقهی

بعد از معرفی انواع معاملات طلا در سکوه‌های اینترنتی به تطبیق اجزای این معاملات با قواعد فقهی خواهیم پرداخت تا شناخت دقیق‌تری نسبت به این نوع از موضوعات به دست آوریم.

۱. تطبیق فقهی معاملات نقدی

با توضیحات ذکر شده در قسمت معرفی معاملات طلا می‌توان ابهامات فقهی قابل طرحی را درباره این نوع از معاملات بیان کرد.

الف. قبض و اقباض (تحویل):

یکی از ابهامات قابل طرح در معاملات سکوه‌های اینترنتی طلا، عدم وجود قبض و اقباض در این نوع از معاملات است. قبض در لغت به معنای به دست گرفتن است (در دست داشتن) (ابن فارس، ۱۳۹۹ق، ج ۵، ص ۵۰) و در عرف اقباض تحویل یا تسلیم مال تعهد شده به طرف مقابل را می‌گویند.

نمی‌توان قبض و تسلیم را رکن عقد تلقی کرد و اصولاً عقد بدون تسلیم محقق می‌شود، مگر در عقد غیرمعموض و برخی از عقود استثنایی؛ با وجود این، در تمام موارد عقد و تسلیم با هم رابطه متقابل دارند. تسلیم و قبض از آثار عقد صحیح است و عدم قدرت بر تسلیم موجب بطلان قرار داد می‌شود. تسلیم نادرست (ناقص و معیوب) برای طرف مقابل حق فسخ ایجاد و تلف مورد معامله (بیع) قبل از قبض عقد را منفسخ می‌کند (قاسم‌زاده، ۱۳۷۷ش، ص ۸۷).

بر مبنای اصول حقوقی نیز تسلیم و قبض هیچ کدام عمل حقوقی نیست، زیرا در حصول قبض، اذن بایع شرط نیست؛ این مطلب در صورتی است که موضوع تسلیم، عین معین باشد، ولی هرگاه موضوع تسلیم کلی باشد؛ برای تعیین مصداق و فردی که باید تسلیم شود به اذن متعهد نیاز است، ولی لزوم تعیین مصداق، تسلیم را عمل حقوقی نمی‌سازد (ر.ک: قاسم‌زاده، ۱۳۷۷ش، ص ۸۷)؛ اصولاً قبض و تسلیم در مرحله تکوین عقد مؤثر نیست.

در صورتی که مقتضای عقد، عدم تأخیر ثمن یا مبیع باشد، تسلیم عوضین بر متعاقدین واجب و امتناع هر یک از تحویل گرفتن حرام است و در صورت خودداری بنا بر قول مشهور، حاکم آن دورا بر این امر اجبار می‌کند. برخی قدما گفته‌اند که در صورت امتناع هر دو از تحویل گرفتن عوض، ابتدا بایع به گرفتن وادار می‌شود (نجفی، ۱۴۰۴ق، ج ۲۳، ص ۱۴۴-۱۴۷).

در خرید و فروش طلا در سکوه‌های اینترنتی قبض و اقباضی صورت نمی‌گیرد (چه شرکت‌های مجاز و چه غیرمجاز). البته در برخی امکان قبض وجود دارد و در برخی دیگر قبض و اقباض فقط با انتقال به دیگران امکان تحقق دارد.

نکته پایانی آنکه در برخی معاملات، مبیع قبض و اقباض نمی‌شود، برخلاف ثمن که قبض و

۱. برخی از فقها معتقدند فروش قبل از قبض برخی از خوردنی‌ها (گندم) به قیمتی بالاتر از قیمت خرید ممنوع است (انصاری، ۱۴۱۵ق، ج ۶، ص ۲۹۳).

اقباض آن صورت می‌گیرد. در این نوع معاملات، مشتری تمایلی برای دریافت فیزیکی مبیع ندارد؛ اما این موضوع به معنای بنای اولیه بر عدم قبض و اقباض و صوری بودن معامله نیست؛ بنابراین لازم است بین «بنا بر عدم قبض و اقباض مبیع و ثمن» و «عدم تمایل به دریافت مبیع» تفکیک قائل شد. با توجه به شرایط بازار، ورودکنندگان به این معاملات تقاضایی برای تسلیم عوضین ندارند؛ پس عدم تسلیم طلائیز نمی‌تواند مانعی برای صحت معاملات طلاق قرار گیرد.

ب. قصد جدی برای معامله

عقود علاوه بر شرایط اختصاصی، شرایط مشترکی دارند؛ شروط مشترک چون در ایجاد کلیه عقود مؤثرند شرایط عمومی عقد نامیده می‌شوند (علی‌آبادی، ۱۳۸۱ش، ص ۱۴۹). یکی از این شروط قصد جدی معامله برای دو طرف آن است؛ منظور از قصد جدی آن است که به شوخی یا در خواب یا سهوی یا بدون قصد، معامله نکرده باشند. اشتراط قصد از مواردی است که صحت و حتی تحقق معنی عقد منوط به آن است (انصاری، ۱۴۱۵ق، ج ۳، ص ۲۹۵).

یکی از مواردی که در آن قصد جدی برای معامله وجود ندارد، بیع صوری است؛ بیع صوری به معامله‌ای گفته می‌شود که برحسب ظاهر، بیع است، ولی نسبت به آن از دو طرف معامله یا یکی از آنها قصد جدی وجود ندارد.

در معامله صوری اصولاً قصد انشای معامله موجود نیست؛ بلکه صرفاً صورتی از معامله ارائه می‌شود. در این نوع معامله، در حقیقت هیچ‌گونه معامله‌ای محقق نمی‌شود. در واقع معامله صوری معامله‌ای است که دروغین بوده، فقط ظاهر معامله دارد. بدیهی است در صورتی که فروشنده و خریدار یا یکی از آن دو قصد انشای تملیک رانداشته باشند، اثری بر دادوستد مترتب نمی‌شود.

در فروش طلاچه در معاملات اسپات و چه اهرمی قصد جدی و قصد انشا برای معامله وجود دارد. بنابراین نمی‌توان این نوع معاملات را معامله بدون قصد جدی و صوری نامید. شاهد آنکه از عبارت خرید و فروش در این نوع معاملات استفاده می‌شود؛ با جستجوی عرفی نیز مشخص می‌شود که خریدار طلا خود را مالک می‌داند؛ بنابراین تحویل یا عدم تحویل کالا نمی‌تواند قصد جدی برای معامله را مختل نماید.

از شواهد صوری بودن یک قرارداد عدم آگاهی طرفین به مفاد قرارداد، عدم التزام به لوازم عرفی قرارداد واقعی و استفاده از عناوین پوششی مغایر با ماهیت اصلی قرارداد است (معلمی، ۱۴۰۳ش، ص ۲۲۷). که هیچ یک از این موارد در قراردادهای طلاچه به صورت اسپات و چه به صورت اهرمی وجود ندارد.

ج. جهت معامله

جهت معامله که داعی یا انگیزه نیز نامیده می‌شود؛ عبارت از هدف غیرمستقیمی است که معامله‌کننده از تشکیل عقد، در سر می‌پروراند؛ جهت نامشروع سبب بطلان عقد است. در حقوق امامیه جهت نامشروع هنگامی سبب بطلان عقد است که طرف دیگر بر آن آگاهی داشته باشد، خواه مورد تصریح قرار گیرد یا خیر (شهیدی، ۱۳۸۳ ش، ص ۵۷). به طور مثال فروش انگور به جهت تولید مسکر باطل است. ماده ۲۱۷ قانون مدنی نیز مقرر می‌دارد: «در معامله لازم نیست که جهت آن تصریح شود ولی اگر تصریح شده باشد باید مشروع باشد والا معامله باطل است».

در معامله طلا در سکوهای اینترنتی جهت معامله در قرارداد، مشخص نمی‌شود. اما از آنجا که در اکثر موارد قبض و اقباض صورت نمی‌گیرد، نشان می‌دهد هدف معامله‌گران نوسان‌گیری از تغییرات قیمت طلا است. کسب سود از افزایش قیمت طلا یا حفظ ارزش پول را نمی‌توان هدف نامشروع دانست.

۲. تطبیق معاملات اهرمی

در بررسی فقهی یکی از مباحث چالش برانگیز معاملات اهرمی است. علاوه بر تطبیق بر قواعد فقهی ذکر شده در معاملات اسپات، لازم است که معاملات اهرمی بر برخی دیگر از قواعد فقهی دیگر نیز تطبیق داده شود.

الف. بیع دین به دین

بیع به یک اعتبار به دو دسته بیع کلی و شخصی تقسیم می‌شود؛ بیع کلی عبارت از خرید و فروش کالایی است که در وصف، معین و مشخص است، ولی در خارج، کلی و قابل صدق بر افراد متعدّد باشد؛ مانند بیع صد کیلو از آرد موجود در انبار (بهبهانی، ۱۳۱۰ ق، ص ۳۹). کلی یا جزئی بودن ثمن (بهای کالا) تأثیری در صدق عنوان بیع کلی ندارد.

بیع کلی در ذمه بدون شک و اختلاف جایز است، مانند بیع سلف که مشروعیت و جواز آن مسلم است؛ لیکن اگر کالا و بهای آن، هر دو، کلی در ذمه و مدت دار باشند از مصادیق بیع دین به دین و باطل است. البته اجماع بر بطلان بیع دین به دین در جایی است که هر دو عوض قبل از بیع دین باشند؛ اما اگر عوض و معوض قبل از بیع دین نباشند و به سبب بیع به دین تبدیل شوند، مسئله متفاوت است (خمینی، ۱۳۹۹ ش، ج ۲، ص ۶۳۱).

بنابراین در صورتی که بعد از بیع به دین تبدیل شوند، معامله آنها باطل نیست. در معاملات اهرمی عوض و معوض بعد از بیع به دین تبدیل می‌شوند. مطابق با نظر این دسته از فقها این نوع از معاملات، مصداق بیع دین به دین قرار نمی‌گیرد؛ هر چند برخی معتقدند اگر عوض و معوض در جریان بیع کلی به ذمه درآیند، مصداق دین به دین قرار می‌گیرد (بحرانی، ۱۴۰۶ ق، ج ۲، ص ۱۸).

ب. ربا

ربای قرضی یا قرض ربوی شرط کردن هر نوع زیاده و منفعت مادی یا غیرمادی در ضمن عقد قرض، به نفع قرض دهنده یا شخص ثالث است.

برای معاملات اهرمی وجه تضمین اولیه Margin Trading دریافت می‌شود. اگر معامله‌گر این مبلغ را در اختیار نداشته باشد، وجه تضمین به صورت قرض در اختیار معامله‌گر قرار می‌گیرد. قرض‌گیرنده باید این مبلغ را به همراه اضافه به کارگزار (بروکر) برگرداند که این نوع پرداخت اعتبار، مصداق ربای قرضی است. البته می‌توان برای در اختیار قراردادن وجه تضمین قراردادهای دیگری طراحی نمود که مصداق ربای قرض نباشد.

ج. قمار و رهان

قمار به معنای شرط‌بندی در بازی است. قمار، حرام و از گناهان کبیره شمرده شده است (حلی، ۱۴۲۲ق، ج ۱۲، ص ۱۴۱). برای تحقق قمار لازم است بازی و رهان وجود داشته باشد. «رهان» به شرط کردن مالی برای فردی گفته می‌شود که در مسابقه یا قمار برنده شود. ماهیت قمار مغالیه است. در قمار طرفین نهایت کوشش خود را برای غلبه بر دیگری به کار می‌گیرند؛ اما در رهان طرفین روی برنده یک بازی یا وقوع واقعه‌ای شرط می‌بندند؛ بنابراین در اینجا تلاشی برای برد یا وقوع واقعه از سوی متراهنین در میان نیست (واعظ و معینی، ۱۳۹۲ش، ص ۳۶). لازم به ذکر است برخی فقها حرمت قمار را مختص آلات قمار قرار داده و رهان به غیر از آلات قمار را فقط دارای حرمت وضعی (عدم مالکیت رهان) می‌دانند (نجفی، ۱۴۰۴ق، ج ۲۲، ص ۱۰۹).

از آنجاکه در معاملات اهرمی لعب و مسابقه‌ای وجود ندارد و عرف نیز از الفاظ بازی و قمار برای این نوع از معاملات استفاده نمی‌کند؛ بنابراین مصداق قمار قرار نخواهد گرفت.

اگر دو طرف معامله به این صورت معامله کنند که اگر قیمت سکه طلا از عدد مشخصی کمتر شد، این مقدار به عنوان شرط پرداخت می‌شود، مصداق رهان قرار خواهد گرفت. به عبارت دیگر مبلغ شرط (گرو) مشخص گردیده و در ازای تحقق پیش‌بینی پرداخت می‌شود در حالی که در معاملات اهرمی معامله متفاوت از شرط بندی است. فرد اقدام به خرید کالا می‌کند و سود و زیان آن به میزان کاهش یا افزایش قیمت بازار است.

د. اکل مال به باطل

یکی دیگر از ضوابط عمومی قراردادها «ممنوعیت اکل مال به باطل» است. هر نوع تصرف و تملک اموال دیگران که از دیدگاه شرعی یا عقلا و یا عرف اکل مال به باطل به حساب آید، مصداق این قاعده است. در خصوص قلمرو اکل مال به باطل اقوال متعددی وجود دارد؛ موارد نهی شده شرعی، قراردادهای باطل، عوض باطل، غرض باطل و یا مجموعی از آنها، از این موارد است.

قراردادهای باطل به قراردادهایی گفته می‌شود که فاقد یکی از شرایط اساسی صحت معامله‌اند؛ معاملات بدون قصد مثل معاملات اکراهی یا شوخی جزئی قراردادهای باطل به حساب می‌آیند. معاملاتی که طرفین اهلیت ندارند، معامله با موضوع مجهول یا نامشروع و معامله با جهت نامشروع از دیگر معاملات باطل است و عوض باطل به معنای عوضی است که ذاتاً حرام، فاقد ارزش اقتصادی یا غیرقانونی است.

معمولاً در سکوه‌های اینترنتی معاملات طلا، معامله برای سود از نوسانات قیمتی انجام می‌گیرد؛ یعنی هر چه پیش‌بینی دقیق‌تر باشد، شخص درآمد بیشتری خواهد داشت. پیش‌بینی غلط نیز باعث ضرر معامله‌گر خواهد شد.

دلیلی برای تطبیق این نوع از معاملات با قراردادهای باطل، عوض باطل یا غرض باطل وجود ندارد؛ چراکه در معاملات طلا در سکوه‌های اینترنتی اکراه یا شوخی درکار نیست.

اگر قرارداد واگذاری مطابق با یکی از عقود فقهی تنظیم شود، نمی‌توان قرارداد را باطل تلقی نمود؛ به علاوه غرض معامله کننده کسب سود از نوسانات بازار است و کسب سود از نوسانات بازار غرض باطل تلقی نمی‌گردد.

ه. فروش مال غیر

«معامله مال غیر» جز با عنوان ولایت، وصایت و یا وکالت نافذ نیست. در معاملات اهرمی اگر کاهش قیمت دارایی خریداری شده بیشتر از مقدار تضمین باشد کارگزار اقدام به فروش وثیقه می‌کند. همانطور که گذشت به این وضعیت لیکوئیدی یا کال مارجین (کمبود اعتبار مالی) گفته می‌شود. ممکن است این اشکال مطرح شود که فروش این مال، فروش مال غیر است.

از آنجا که در معاملات اهرمی این ارتکاز ذهنی برای طرفین وجود دارد که در شرایط کال مارجین کارگزار اقدام به فروش دارایی تضمینی می‌کند، جواز این فروش را می‌توان در قرارداد به صورت شرط ضمن عقد برای وکالت در فروش کالا قلمداد نمود.

و. اختلال در نظام اقتصادی

حفظ نظام معاش مردم، علت یا حکمت بسیاری از احکام و از مقاصد شریعت بوده است و شارع، چه در مرحله وضع احکام و قوانین و چه در مرحله اجرای آن، هیچ‌گونه مشروعیتی برای افعال و اموری که موجب اختلال و نابسامانی زندگی مردم شود، قائل نبوده و این معنا را نفی و نهی کرده است (باقی‌زاده و امیدی فر، ۱۳۹۳ ش، ص ۱۷۶).

اختلال در نظام اقتصادی یکی از قواعد مهم در سیاست‌گذاری اقتصادی است. مفاد این قاعده، حرمت اختلال در نظام و وجوب حفظ آن است؛ همچنین این قاعده مستند به ادله معتبر

فقهی و عقلی است؛ زیرا حفظ نظام اجتماعی دارای مصلحت حتمی است و در مقابل، اختلال نظام مفسده حتمی دارد. شارع نیز در شیوه قانون‌گذاری و همچنین در نفس قوانین موضوعه خود بر حفظ نظام امور مردم اهتمام داشته است (خورسندیان و شرعی، ۱۳۹۵ش، ص ۹۹).

هر فعالیتی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم به نظام اقتصادی کشور آسیب رسانده و منجر به اختلال در عملکرد آن شود یا به سلامت و کارایی نظام اقتصادی لطمه زده و منجر به بروز مشکلات اقتصادی شود، می‌تواند به عنوان اخلال در نظام اقتصادی تلقی گردد. اختلال در نظام اقتصادی عواقب بسیار جدی برای جامعه دارد و منجر به افزایش نابرابری، کاهش رشد اقتصادی، افزایش تورم و بیکاری و در نهایت بی‌ثباتی اقتصادی و اجتماعی خواهد شد؛ بنابراین مقابله با این جرایم و مجازات عاملان آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

مهم‌ترین مانعی که می‌تواند مشروعیت فقهی معامله طلا را متزلزل سازد، تطبیق این فرایند با قاعده اختلال در نظام اقتصادی است. در این قسمت به این نکته خواهیم پرداخت که «آیا خرید و فروش طلا در سکوهای اینترنتی اختلال در نظام اقتصادی را به همراه خواهد داشت؟» این بررسی در دو قسمت معاملات اسپات و معاملات اهرمی مورد بررسی قرار خواهیم داد.

- معاملات نقدی

خرید کالاهای غیر مولد مانند طلا و ارز باعث انحراف سرمایه از تولید به سمت این نوع از دارایی‌هاست. عدم سرمایه‌گذاری در تولید، مشکلات اقتصادی متعددی را به همراه خواهد داشت، از جمله: افزایش بیکاری، ناترازی تجاری خارجی و کاهش ارزش پول ملی؛ افزایش دائمی این نوع از دارایی‌ها به دلیل اقبال عمومی به خرید و نگهداری طلا و ارز به جای سرمایه‌گذاری در تولید است.

خرید و فروش طلا به صورت نقدی در سکوهای اینترنتی دسترسی سریع به خرید و یا فروش طلا را فراهم نموده است. هر چند عامل اصلی استقبال از معاملاتی مانند طلا، سودآوری بالای آن به خصوص در شرایط تورم است؛ اما هر چه دسترسی سریع به معامله ساده و سریع‌تر باشد، حجم معاملات در آن حوزه افزایش خواهد یافت. حجم بالای معامله در این سکوهای اینترنتی و ورود میلیونی افراد جامعه به این نوع از معاملات شاهدهی بر این مطلب است. به عبارت دیگر این سکوهای معامله طلا جریان نقدینگی را از تولید خارج و به سمت معامله در طلا هدایت نموده است و این دقیقاً سیاستی است که با اهداف نظام اقتصادی اسلام متعارض است. هجوم افراد به سرمایه‌گذاری در طلا باعث افزایش قیمت طلا و ارز گردیده و به صورت فزاینده افراد بیشتری را به این بازار متمایل خواهد کرد.

معاملات اهرمی

در اقتصاد دنیا برای مدیریت ریسک، ابزارهای متعددی طراحی شده است، از جمله: ابزارهای مشتقه که از مهم‌ترین مواردی است که در این زمینه به وجود آمده است. معاملات اهرمی نیز در زمره ابزارهای مشتقه قرار می‌گیرد. بنابراین استفاده صحیح از این ابزار می‌تواند به مدیریت ریسک قیمتی یک کالا کمک کند. اما استفاده از این ابزار ممکن است به جهت منفعت طلبی در جهت معاملات سفته بازانه و یا حتی اختلال در نظام قیمتی به کار گرفته شود.

معاملات اهرمی طلا می‌تواند در شرایط خاص منجر به ایجاد اختلال در قیمت طلا گردد. در مواقعی که هیجان افزایش قیمت طلا در بازار وجود دارد، همین بازار معاملات اینترنتی طلا، می‌تواند هیجان بازار را افزایش داده و موجب افزایش سریع‌تر قیمت‌ها گردد. به عبارت بهتر معاملات غیرواقعی بدون وجود کالای حقیقی، موجب تحریک انتظارات و ایجاد بی‌ثباتی در بازار واقعی می‌شود.

ورود سفته‌بازان خرد و کلان به بازار ارز، سکه، طلا، مسکن، خودرو و حتی گاهی مصالح ساختمانی و غیره باعث شده است تا تلاطم عجیبی در این بازارها اتفاق بیفتد (خطیبی، ۱۴۰۲ش، ص ۱۰۷). به علاوه افرادی که از رانت اطلاعاتی برخوردارند، زمینه ضرر زدن به معامله‌گران مبتدی را فراهم ساخته، حتی ممکن است این افراد با خبرسازی افراد زیادی را در این معاملات متضرر نمایند.

ح. فعالیت غیرقانونی

یکی دیگر از وجوهی که مشروعیت این نوع از معاملات را مورد تردید قرار می‌دهد «ممنوعیت قانونی» این معاملات است. طبق قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز هرگونه معامله طلا و سکه که تحویل آن به روز یا روزهای آینده موکول شده، ولی منجر به تحویل نمی‌شود یا از ابتدا قصد تحویل وجود نداشته است و قصد طرفین تنها تسویه تفاوت قیمت باشد «ممنوع» است. این نوع از ممنوعیت برای معامله در بازار سرمایه وجود ندارد.^۱ اگر فقیه معتقد باشد که معاملات غیرقانونی، غیرمشروع است می‌توان با عنوان غیرقانونی صحت معاملات اهرمی را غیرمشروع دانست.

از آنجا که معاملات اهرمی طلا در بازارهای غیررسمی ممنوعیت قانونی دارد و با توجه به عدم دریافت مجوز برای فعالیت احتمال کلاهبرداری در این نوع از معاملات وجود دارد. متأسفانه کلاهبرداری‌های صورت گرفته از برخی شرکت‌های مشابه، بحران‌های اجتماعی متعددی را برای

۱. ماده ۱ ضوابط اختصاصی خرید، فروش، حمل و یا نگهداری گروه کالایی فلزات گران بها و گوهرسنگ‌ها مصوب ۱۴۰۴/۰۴/۳۰.

جامعه ایجاد نموده است. از آنجا که اهرم می‌تواند سود و زیان معامله طلا را تشدید کند، استفاده از اهرم برای سرمایه‌گذاران خرد بسیار پرخطر است؛ زیرا می‌تواند منجر به زیان‌های مالی شود که بسیار بیشتر از سرمایه اولیه است.

استفتاء

با گسترش فناوری‌های جدید روش‌های جدیدی برای معاملات طراحی شده است. این معاملات جدید در بازار معاملات طلا نیز رواج یافته است. با توجه به ابهامات مقلدین در خصوص این نوع از معاملات خواهشمند است پاسخ سؤالات زیر را بیان فرمایید.

۱. آیا خرید یک نوع از دارایی، مانند طلا صرفاً به جهت افزایش قیمت آن صحیح است؟
۲. خرید و فروش یک دارایی مانند طلا بدون امکان تحویل آن (قبض و اقباض) چه صورتی دارد؟
۳. اگر یک دارایی مانند طلا معامله گردیده و امکان تحویل آن (قبض و اقباض) وجود داشته باشد؛ اما در عمل این تقاضا توسط خریدار وجود نداشته باشد (چراکه معمولاً خریدار بعد از مدتی از فروشنده می‌خواهد این کالا را به دیگری بفروشد) چه حکمی دارد؟
۴. اگر فروش طلا به این شرط باشد که خریدار تنها امکان واگذاری این کالا را به دیگری داشته باشد، آیا این معامله صحیح است؟
۵. اگر در هنگام بیع طلا مقداری از ثمن پرداخت شود و مابقی در دین خریدار باقی بماند، به علاوه کالا نیز در ذمه فروشنده قرار گیرد، آیا این معامله صحیح است؟
۶. کسب درآمد از خرید و فروش طلا (نوسان‌گیری قیمت) چه حکمی دارد؟
۷. اگر خرید و فروش دارایی‌هایی مثل طلا (چه به صورت نقدی و چه به صورت پرداخت قسمتی از ثمن معامله) باعث افزایش قیمت این دارایی‌ها و اختلال در نظام قیمت‌ها گردد، حکم این معاملات چگونه است؟

نتیجه‌گیری

این پژوهش موضوع شناسی فقهی معاملات طلا در سکوه‌های اینترنتی را مورد بررسی قرار داده است. مطالعه حاضر در دو بخش اصلی سامان یافته است، در قسمت اول این نوع معاملات و اجزا و شرایط آن معرفی گردید و در قسمت دوم، این اجزا و شرایط بر قواعد فقهی تطبیق داده شده.

نتایج بررسی نشان می‌دهد که معاملات درسکوه‌های اینترنتی به صورت اسپات تعارضی با قواعد اولیه فقهی ندارند. در تطبیق معاملات اهرمی طلا نیز از جهت تطبیق با

بیع دین به دین و قرض مبلغ تضمین به صورت ربوی با قواعد اولیه فقهی متعارض است. بررسی آثار این نوع معاملات بر اقتصاد و تطبیق آن با قاعده اختلال نظام نشان می‌دهد در شرایط فعلی معاملات طلا در این سکوها باعث اختلال در نظام اقتصادی و فوت منافع اجتماعی می‌گردد.

از آنجا که هدف پژوهش موضوع شناسانه تبیین دقیق موضوع به منظور استخراج حکم فقهی به صورت کاربردی است در پایان این نوشتار بر مبنای پژوهش صورت گرفته استفتایی تنظیم گردیده تا حکم این معاملات از مراجع معظم تقلید مورد پرسش قرار گیرد.

فهرست منابع

۱. ابن فارس، احمد، (۱۳۹۹ق)، معجم مقاییس اللغة، بیروت: دار الفکر.
۲. انصاری، مرتضی بن محمد امین، (۱۴۱۵ق)، کتاب المکاسب، قم: مجمع الفکر الاسلامی، کنگره جهانی بزرگداشت شیخ اعظم انصاری علیه السلام.
۳. بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، (۱۳۱۰ق)، رساله عملیه متاجر وحید بهبهانی (با تعلیقات میرزای شیرازی)، ۱، مجلد، چاپ اول، تهران: حاج شیخ رضا تاجر تهرانی.
۴. باقی زاده، محمد جواد و امیدی فر، عبدالله، (۱۳۹۳ش)، «ضرورت حفظ نظام و منع اختلال در آن در فقه امامیه»، فصلنامه علمی شیعه شناسی.
۵. بحرانی، آل عصفور، یوسف بن احمد بن ابراهیم، (۱۴۰۶ق)، الحدائق الناضرة فی أحكام العترة الطاهرة، ۲۵ مجلد، چاپ اول قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
۶. حلّی، حسن بن یوسف، (۱۴۲۲ق)، تذکرة الفقهاء، قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام.
۷. خطیبی، مهدی، (۱۴۰۲ش)، «بررسی سفته بازی با رویکرد فقه حکومتی در راستای تحقق حکمرانی اقتصادی»، فصلنامه حکومت اسلامی.
۸. خمینی، سید روح الله، (۱۴۲۵ق)، تحریر الوسیلة، مترجم: علی اسلامی، ۴ مجلد، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
۹. خورسندیان، محمد علی و شرعی، الهام، (۱۳۹۵ش)، «مبانی قاعده نفی اختلال نظام در فقه اسلامی و حقوق موضوعه»، مجله فقه و مبانی حقوق اسلامی، ش ۴۹.
۱۰. شهیدی، مهدی، (۱۳۸۳ش)، تعهدات، چاپ چهارم، تهران: انتشارات مجد.
۱۱. شاعر عطار، مهدی، میرزاپور باباجان، اکبر، (۱۳۹۹ش)، «تجزیه و تحلیل کارکرد کشف قیمت صندوق های قابل معامله طلا در ایران»، فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، شماره ۴۴، دوره ۱۱.
۱۲. علی آبادی، علی، (۱۳۸۱ش)، «قصد و رضا و تأثیر آن دو در تحقق عقد»، مجله مقالات و بررسی ها، شماره ۷۱.
۱۳. قاسم زاده، سید مرتضی، (۱۳۷۷ش)، «تأثیر متقابل عقد و قبض و تسلیم»، مجله دیدگاه های حقوقی، شماره ۹.
۱۴. گلریز، حسن، (۱۳۷۴ش)، بورس اوراق بهادار، تهران: انتشارات امیرکبیر.
۱۵. معصومی نیا، علی و سیدی نیا، سید اکبر، (۱۳۸۹ش)، «بررسی فقهی قرارداد اختیار معامله»، اقتصاد اسلامی، شماره ۴۱.
۱۶. معلمی، سید مهدی، (۱۴۰۳ش)، «رهیافتی به شناسایی مؤلفه های قرارداد صوری»، مطالعات فقه اسلامی و مبانی حقوق، شماره ۴۹.
۱۷. موحدی، نرگس و محمد رضا علیپور، (۱۴۰۳ش)، «بررسی فقهی معاملات تعهدی در صرافی های ارز دیجیتال در ایران»، فصلنامه حقوق و دولت، شماره ۳ پیاپی ۱۷.

۱۸. نجفی، محمدحسن، (۱۴۰۴ق)، جواهر الکلام فی شرح شرائع الإسلام، ۴۳ مجلد، چاپ هفتم، بیروت: دار إحياء التراث العربی.

۱۹. واعظ، محمد و معینی، شهرام، (۱۳۹۲ش)، «سفته بازی کوتاه مدت در بازارهای اقتصادی و مالی (بررسی فقهی اقتصادی)»، جستارهای اقتصادی با رویکرد اسلامی، شماره ۲۰.

20. Jensen, Johannes & von Wachter, Victor & Ross, Omri. (2021). Leveraged Trading on Blockchain Technology. 10.48550/arXiv.2102.13488.

21. Graham, Benjamin, and Jason Zweig. (2003) The intelligent investor. New York: HarperBusiness Essentials.

22. Radev, Ljubomir, Petros Golitsis, and Mila Mitreva. (2023) "Economic and financial determinants of gold ETF price volatility on the US futures market (COMEX)." Journal of economics 8.2.

تشخيص موضوع «معاملات الذهب» في منصات الأنترنت

مهدي خوش أخلاق

ملخص البحث

تصاعد سعر الذهب عالمياً ومحلياً في السنوات الأخيرة أسفر عن جاذبية كبيرة للاستثمار فيه، وقد شهد سوقه اليوم علاوة على معاملاته التقليدية، بيعاً وشراءً على منصات الأنترنت في وتيرة متزايدة ملفتة للنظر، فبعض المعاملات تكون فورية (spot trading) وأخرى مستقبلية (leverage trading)، والبحث المائل بين يديك يتولى دراسة تشخيصية للموضوعات الفقهية المتعلقة بمعاملات الذهب على منصات الأنترنت لبيّن أبعادها الفقهية، ممّا يمكن من طرح استفتاءات دقيقة على مراجع التقليد العظام. واستكمالاً للدراسة التشخيصية لموضوعات معاملات الذهب من خلال تطبيق هذه المعاملات على الأسس الفقهية تمّ بحث أمور من قبيل القبض والإقباض في المعاملة، والإرادة الجادة للمعاملة، وجهة المعاملة، وبيع الدين بالدين، والربا، والقمار والرهان، وأكل المال بالباطل، والإخلال بالنظام الاقتصادي. وتعكس نتائج البحث أنّ الإخلال في النظام الاقتصادي يعدّ من أهمّ الموانع الفقهية لمشروعية معاملات الذهب على منصات الأنترنت.

الألفاظ المفتاحية: معاملات الذهب، معاملات فورية (spot trading)، معاملات مستقبلية (leverage trading)، معاملات الأنترنت.

١. خرّيج حوزة قم العلمية، ودكتوراه في العلوم الاقتصادية. mahdikhoshakhlagh2@gmail.com.

Jurisprudential Subject Identification of Gold Transactions on Online Platforms

Mahdi Khosh Akhlaq¹

Abstract

In recent years, the global and domestic increase in gold prices has made it highly attractive for investment. Today, in addition to traditional gold trading, the buying and selling of gold on online platforms has expanded significantly. Some of these transactions are conducted as spot trades and leveraged trades. This research undertakes a jurisprudential subject identification of gold transactions on online platforms to elucidate the jurisprudential dimensions of these trades and to formulate precise religious inquiries (istiftā'āt) for the religious authorities (Marāji' al-Taqlīd). To complete the subject-identification analysis of gold transactions by applying these types of trades to jurisprudential foundations, issues such as taking and giving possession in the transaction, genuine intention to trade, the purpose of the transaction, the sale of debt for debt, usury, gambling and betting, unlawful acquisition of wealth, and disruption of the economic system were thoroughly investigated. The research results indicate that the disruption of the economic system is the most significant jurisprudential impediment to the legitimacy of gold transactions on online platforms.

Keywords: Gold Transactions, Spot Transactions, Leveraged Transactions, Online Transactions.

1. Graduate of Qom Seminary and PhD in Economics. mahdikhoshakhlagh2@gmail.com.